

СОЦИАЛНОТО ОБЩУВАНЕ В СИНЕРГИЯ С ПРОЕКТНО-БАЗИРАНОТО ОБУЧЕНИЕ

Зорница Кънева

***Резюме.** Статията разглежда синергията между социалното общуване и развитието на ключови умения за ефективно учене и личностно развитие у учениците чрез реализиране на проектно-базираното обучение (ПБО). В нея се анализира ролята на различните видове комуникация – вербална, невербална, активно слушане, разрешаване на конфликти и работа в екип – в контекста на проект, реализиран в училищна среда. Практическият пример се явява модел на образователен подход, който демонстрира как социалното общуване между ученици, учители и общността не е само средство, а основен фактор за изграждането на меки умения - социални, емоционални и предприемачески компетентности, самоувереност и чувство за общност. Статията подчертава, че интегрирането на социалните умения в ПБО не само подобрява учебните резултати и води до по-висока мотивация, но и формира отговорни, компетентни и емоционално зрели личности.*

Ключови думи: социално общуване, проектно-базирано обучение, синергия, емоционална интелигентност, работа в екип, учебни резултати, мотивация

Увод

За съвременните млади хора е важно да развиват ключовите умения на 21. век, които може да разделим в три групи - умения за учене и иновации, житейски и професионални умения и информационни, технологични и медийни умения. Развитието на технологиите се отразява и на общуването, все по-често то се осъществява с помощта на различни устройства. Уменията за социално общуване имат важна роля в проектно-базираното обучение. Когато учениците работят по проекти те сформират екипи, които водят до усвояване на знания, чрез развиване и прилагане на умения за ефективно взаимодействие и комуникация [1]. Синергията между социалното общуване и проектно-базираното обучение води до по-дълбоко учене, ангажираност и развитие на личностни качества.

Теоретична рамка

Проектно-базираното обучение е нестандартен и иновативен метод на преподаване. При неговото използване учениците са активни участници в

обучителния процес. Те придобиват знания и развиват умения, работейки по реални, практически задачи в продължение на някакъв период от време, като използват знанията си от различни предметни области, вземат решения и представят резултата. Реализирането на проекта става чрез „говорене, писане, рисуване, пресмятане, чертаене, сравняване на известни вече идеи, а компютъра е незаменим помощник за учениците“ [2].

Общуването в проектно-базираното обучение може да се разгледа в четири направления: общуване на ученика със самия себе си (вътрешна комуникация); общуване с връстниците (екипна и междуличностна комуникация); общуване с учителя (педагогическа комуникация) и общуване с родителите (социална и подкрепяща комуникация). „Колективното съществуване на хората налага комуникация между тях. Независимо от разновидностите и разнообразните форми на това колективно съществуване, благодарение на комуникацията, индивидите осъзнават себе си като личности във взаимоотношенията си с другите индивиди и в съответствие с това възприемат техните реакции“ [3]. При вътрешната комуникация ученикът си поставя цели и планира своята работа, взема решения, оценява своя напредък, прилага критично мислене към действията си и осъществява саморефлексия върху наученото. Когато учениците работят в екип се учат на сътрудничество, толерантност и споделена отговорност. Това ги подготвя за реалната социална и професионална среда. Общуването в училище (педагогическото общуване) се реализира като процес – цикличен, динамичен и непрекъснат – между ученици и учители [4]. Педагогическото общуване се определя още като „специфична форма на общуване, която притежава свои особености и в същото време се подчинява на общи психологически закономерности, присъщи на общуването като форма на взаимодействие на човека с другите хора“ [5]. От комуникацията с учителите учениците имат обратна информация за своята работа, получават напътствия, стимулира се тяхното мислене, чрез насочващи въпроси и рефлексия. Общуването с родителите е емоционална комуникация, която изгражда доверие, влияе върху мотивацията и самочувствието на ученика, чрез оказана морална или материална подкрепа. За успешна реализация на ПБО е необходимо да има социално общуване. То трябва да води до ефективна комуникация между участниците, за да няма затруднения при изпълнение на заданието, да спомага за превръщането им в уверени и самостоятелни личности.

Роля на социалното общуване в проектно-базираното обучение

Социалното общуване подпомага всички дейности на хората, то определя успешното и приятно изпълнение на всеки проект, задача, дискусия и

т.н. Връзките между различните форми на комуникация и междуличностни отношения, породени от когнитивната и емоционалната основа, се осъществяват в екипа, който се явява универсална система на непосредствено общуване [6]. Социалното общуване обхваща няколко вида комуникация: вербална, невербална, активно слушане, разрешаване на конфликти и работа в екип. При вербалната комуникация участниците в ПБО трябва точно, ясно и аргументирано да изразяват идеи, да участват в дискусии с изказване и изслушване на мнения. Невербалните сигнали допълват и подсилват вербалната комуникация. Когато слушаме активно, с внимание и разбиране ние използваме езика на тялото – важни са позицията на тялото; контакта с очи и тона на гласа ни. Невербалната комуникация спомага за изграждане на доверие и взаимно разбиране между участниците в проекта. Работата на повече хора по едно задание е предпоставка за настъпване на конфликти. Всеки участник в ПБО трябва конструктивно да разрешава такива неразбирателства, като установи същността на проблема. Без да използва лични нападки, да търси компромис или общо решение, да изслушва всички страни и уважително да изказва несъгласие. Към социалното общуване спада и работата в екип, способността участниците в проекта да изпълняват различни роли – лидер, изследовател, анализатор, дизайнер и др., да поемат отговорност за изпълнение на конкретни задачи, да участват ефективно. Уменията на социалната комуникация се развиват чрез работа по проекти и участие в практически задания.

Синергията – повече от сбор на отделни части

Когато при реализиране на ПБО има ефективно социално общуване се постига синергия, получава се ново ниво на взаимодействие и учене. Учениците не само придобиват нови знания и умения, но и подобряват социалната си интелигентност, изграждат емоционална зрялост. При ПБО учениците ежедневно общуват със своите съученици и развиват своята социална и емоционална интелигентност като се учат да разпознават различни емоции у себе си и у другите, развиват емпатия и се учат да съпреживяват както успехите, така и неуспехите на своите съмишленици, упражняват се да оказват сътрудничество и да съчувстват [7]. При интегриране на социалното общуване и ПБО като резултат имаме не само по-добро учене, но и цялостно личностно развитие.

Синергията е взаимодействие, което разкрива скрит потенциал и води до устойчиви и дълготрайни резултати в образованието. Комуникацията има нов смисъл, тя служи за постигане целите на проекта, за реализиране на общата задача. Води до развиване на меки умения, като емпатия, търпение, уважение, гъвкавост. Добре организираната екипна работа активира

учениците за участие, защото дава възможност на всеки участник да изяви своята индивидуалност [8]. Независимо какви са задачите за групова работа, би трябвало да има възможност за изпълнение на различни операции или действия между отделните членове на групата [9]. Ученикът се стреми към постигане на колективните цели, а не към индивидуални оценки. Синергията показва, че учениците се подготвят не само с теоретични знания, но се учат да бъдат част от екип, от някакво общество, в което се решават конфликти и има влияние на различни идеи. Синергията променя процеса на обучение от индивидуален и абстрактен процес към колективен, дълготраен и изпълнен с преживявания. Синергията е предпоставка за трансформиращо учене, при което комуникацията служи за придобиване на знания, а знанията укрепват комуникацията.

Традиционно в ЗИСУЧЕМ „Иван Вазов“- гр. София се провеждат различни коледни инициативи – базар, концерт, спортен празник, работилници и др. Събраните средства на коледния базар даряваме за различни каузи. През учебната 2024-2025 година отбелязахме кръгла годишнина от създаването на училището и част от средствата отделихме за камбана, която да поставим в училищния двор. Това е пример за прилагане на синергията между социалното общуване и проектно-базираното обучение в реална и емоционално значима ситуация. Проекта реализирахме под името „Камбаната звъни“. Синергия в посока общуване, имаше по време на цялата му реализация и работата по реален казус, водеше до постоянна комуникация в екипите и с публиката/гостите на празника. Учениците развиваха и усъвършенстваха умения, които са необходими на съвременното ни общество [10], поемаха отговорности и изпълняваха различни роли, като упражняваха вербални, невербални и презентационни умения. Проекта реализирахме с ученици от шести клас. Започна в средата на месец ноември 2024 г. и продължи до втората седмица на януари 2025 г. Учениците се запознаха с направленията на проекта – „Коледни картички“; „Сурвачки“; „Сувенири и подаръци“, „Коледни кулинарни изкушения“; „Концерт за Коледа“; „За нас научи и ни посети“. За всяко направление имаше насоки, които определяха примерни етапи и очаквани резултати. Във всеки клас работиха шест групи, като учениците се разпределиха в тях на случаен принцип, чрез изтегляне на жребий. Проекта продължи със събиране на информация и вдъхновение за реализирането му, учениците работеха в часовете по всички предмети [11]. По БЕЛ – четяха текстове на народни песни, пословици и поговорки за Коледа, упражняваха се да съставят описателен текст, кратко съобщение, обява или покана, подготвяха писмено представяне на идеите си пред своите съученици; по АЕ – изучаваха как се отбелязва Коледа в англоезичните страни и правеха сравнения; по История

и География – проучваха българските коледни обичаи и традиции - сурвакане, коледуване, символиката на празника; по Музика – репетираха коледните песни и подготвиха кратка музикална програма; по ТП и Изобразително изкуство – запознаваха се с различни декоративни елементи, цветове и стилове за украса, проучваха различни идеи, разглеждаха примери и направиха традиционни и модерни коледни сувенири, картички, сурвакници и лакомства; по математика – направиха изчисления какви количества материали и продукти ще са необходими, направиха пресмятания на очакваните разходи и приходи, пресметнаха каква се очаква да е себестойността на изделията и определиха препоръчителни цени за базара; по ФВС – подредиха маси за базара и разположиха техника за концерта. Особено важна беше работата в часовете по КМИТ, които осигуриха дигитална подготовка за целия проект и основния материал за всички останали предмети, но и задълбочено усвояваха материала по според държавния образователен стандарт. Учениците търсеха и подбираха надеждна информация, създаваха електронни изображения, текстове и презентации, оформяха табла, които по-късно използваха във всички останали предмети. В КМИТ те се упражняваха да представят идеите си визуално, подготвяха графики и схеми, а също така разработиха част от рекламните материали за базара. Тази работа значително улесни планирането и представянето на проекта във всички етапи. През цялото време на реализирането на проекта учениците обсъждаха значението на празниците в българското културно наследство и използваха междупредметни дейности, за да обогатят знанията си. След еуфорията по отбелязване на коледните и новогодишните празници учениците имаха време да осмислят наученото и преживяното, без пристрастия, позовавайки се на своето представяне [12]. Те проведоха обсъждане и споделиха впечатленията си за проекта. Всеки попълни кратка бланка за самооценка, в която постави количествена оценка на въпроси за своята активност и проява на инициативност, спазване на поставените срокове, предлагане на интересни идеи и решения, участие в екипната работа [13].

Новият елемент, който включихме в този проект беше оценяването от страна на учениците на работата на техните съученици. Оценката трябваше да е справедлива и аргументирана, а не направена по приятелски симпатии. Предостави се възможност да работят анонимно, за да бъдат по-обективни. Въпросите се оценяваха количествено и бяха подобни на въпросите от картата за самооценка. След като всеки участник в проекта беше попълнил карта за своите съученици, учителите изготвиха обобщена справка със средните стойности за всеки ученик. Тази справка всеки сравни със своята самооценка и заедно с учител обсъди своите силни и слаби страни от участието в проекта.

При картите за самооценка се наблюдаваше, че учениците са проявявали по-голяма критичност и са се оценявали с точки около средните. При оценяване на своите съученици са поставяли средни към по-високи точки. При всички се наблюдаваше активно участие, проява на инициативност и креативност, спазване на поставените срокове, позитивно сътрудничество при работата в екип. Като награда учениците получиха грамоти за участие, а направената презентация, показваща дейностите от проекта е още един спомен за преживяното от тях.

Заклучение

При реализиране на този начин на обучение – проектно-базирано, през цялото време се осъществява синергията между социалното общуване и работа по проекта с цел усвояване на знания и умения заложени по учебните програми. Тя се изразява във всички направления на комуникация: ученици-учители; ученици-ученици; ученици-родители; учители-родители. Добрата кауза и подходящото време за благотворителни дейности допринасят за изграждане характера на учениците и възпитаване на качества като споделяне, съпричастност и емпатия. Във време, в което технологиите все повече изместват личното общуване, проектно-базираното обучение предоставя ценна възможност за развитие на социалните умения в автентична среда. То насърчава учениците да работят заедно, да се учат един от друг и да израстват не само като ученици, но и като личности. Синергията между социалното общуване и проектния подход е ключът към едно по-хуманно, ефективно и смислено образование.

Литература

- [1] И. Старибратов, Участието в проекти – качествен инструмент за мотивация на ученици и учители, *Професионално образование*, 2017, бр. 4, стр. 453–460, ISSN: 1314-555X
- [2] В. Георгиева, *Обучението по техника и технологии от 6 до 16: Теория и методика*, Университетско издателство „ЮЗУ Н. Рилски“, Благоевград, 2004
- [3] П. Братанов, *Модел на социалната комуникация*, изд. „Стопанство“, София, 2003
- [4] С. Цветанска, Стратегии на общуване при групова организация на обучението, *Педагогика*, 2006, кн. 11
- [5] Yu. Sorosopud, *Higher School Pedagogy*, Rostov-on-Don, 2011
- [6] Б. Минчев, *Проблеми на общата психология*, „Веда Словена – ЖГ“, София, 2004

- [7] P. Salovey, J. Mayer, Emotional Intelligence, *Imagination, Cognition and Personality*, 1990, vol. 9, no. 3
- [8] Е. Василева, *Съвременно начално училище*, Фондация „Просвета“, София, 2008
- [9] А. Кръстева, Екипът и екипното обучение – измерени реалности, *Педагогика*, 2002, кн. 8
- [10] Необходими умения в XXI век, World Economic Forum, <https://widgets.weforum.org/nve-2015/chapter1.html>
- [11] И. Старибратов, Ц. Димитрова, Междупредметните връзки – мотивиращ фактор за ново качество, *Професионално образование*, 2017, бр. 5, стр. 576–587, ISSN: 1314-555X
- [12] Образование, основано на компетентност, <https://cpocreativity.com/category/>
- [13] И. Старибратов, Самооценяването – елемент от компетентностния модел на обучение, *Педагогика на обучението по математика и информатика*, том VI, сборник доклади, 2021, стр. 107–111, ISBN: 2534-8795

Зорница Тодорова Кънева

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Факултет по математика и информатика

бул. “България” 236, ПК 4027, Пловдив, България

Автор за кореспонденция: zory_kaneva@abv.bg

SOCIAL COMMUNICATION IN SYNERGY WITH PROJECT-BASED LEARNING

Zornitza Kaneva

Abstract. *The article examines the synergy between social communication and the development of key skills for effective learning and personal development in students through the implementation of project-based learning (PDP). It analyzes the role of different types of communication – verbal, non-verbal, active listening, conflict resolution and teamwork – in the context of a project implemented in a school environment. The practical example is a model of an educational approach that demonstrates how social communication between students, teachers and the community is not only a tool, but a major factor in building soft skills - social, emotional and entrepreneurial competencies, self-confidence*

and a sense of community. The article emphasizes that integrating social skills into PBO not only improves learning outcomes and leads to higher motivation, but also forms responsible, competent and emotionally mature individuals.

Key words: Social Communication, Project-Based Learning, Synergy, Emotional Intelligence, Teamwork, Learning Outcomes, Motivation.